

Logika cyfrowa

Wykład 9: automaty skończone

Marek Materzok

28 kwietnia 2021

Języki regularne

Definicja (alfabet)

Zbiór Σ symboli używanych do budowy słów. Na przykład:

- $\Sigma = \{0, 1\} = \mathbb{B}$ – alfabet binarny,
- $\Sigma = \{a, b, \dots, z\}$ – alfabet małych znaków łacińskich.

Definicja (słowo)

Ciąg znaków nad wybranym alfabetem Σ . Na przykład:

- 1, 101, 1111 – słowa nad alfabetem binarnym,
- *a, baba, qwerty* – słowa nad alfabetem małych znaków łacińskich.

Definicja (długość słowa)

$|w|$ oznacza liczbę liter słowa w . Przykładowo, $|abc| = 3$.

Definicja (słowo puste)

ϵ oznacza słowo puste, tzn. jedyne słowo o długości 0: $|\epsilon| = 0$.

Definicja (konkatenacja słów)

vw oznacza słowo zbudowane z wszystkich liter słowa v , a następnie wszystkich liter słowa w , w kolejności. Przykładowo $(abc)(def) = abcdef$.

Konkatenacja słów – własności

Elementem neutralnym konkatenacji jest ϵ :

$$\epsilon w = w\epsilon = w$$

Konkatenacja jest łączna:

$$(uv)w = u(vw) = uvw$$

Konkatenacja **nie jest** przemienna.

Definicja (potęgowanie słów)

Słowo w^n – n -krotne powtórzenie słowa w . Przykłady:

- $a^0 = \epsilon$
- $(ba)^2 = baba$
- $(rowe)^2 = rowerowe$
- $(esem)^2 = esemesem$

Domknięcie Kleene'go

Definicja (domknięcie (gwiazdka) Kleene'go)

Zbiór Σ^* – wszystkie słowa, dowolnej długości, nad alfabetem Σ :

$$\Sigma^* = \{a_1 a_2 \dots a_n \mid n \in \mathbb{N} \wedge \forall_{k \in \{1, \dots, n\}} a_k \in \Sigma\}$$

Formalnie definiowane jako najmniejszy zbiór spełniający warunki:

$$\epsilon \in \Sigma^*$$

$$a \in \Sigma \wedge w \in \Sigma^* \rightarrow aw \in \Sigma^*$$

Przykłady:

- $\{a\}^* = \{\epsilon, a, aa, aaa, \dots\}$
- $\{a, b\}^* = \{\epsilon, a, b, aa, ab, ba, bb, \dots\}$

Definicja (język)

Językiem nad alfabetem Σ nazywamy dowolny zbiór $L \subseteq \Sigma^*$.

Przykłady:

- $\{w0 \mid w \in \mathbb{B}^*\}$ – zbiór parzystych liczb binarnych,
- $\{w \in \mathbb{B}^* \mid |w| = n\}$ – zbiór ciągów binarnych długości n ,
- $\{0^n 1^n \mid n \in \mathbb{N}\}$ – zbiór ciągów binarnych zbudowanych z konkatenacji bloku zer i bloku jedynek tej samej długości.

Języki – podstawowe definicje

Definicja (język pusty)

\emptyset – język nie zawierający żadnego słowa.

Nie mylić z $\{\epsilon\}$ – językiem zawierającym jedno słowo, słowo puste.

Definicja (potęgowanie języków)

L^n – język słów zbudowanych z konkatenacji n słów z L :

$$L^n = \{w_1 w_2 \dots w_n \mid \forall_{k \in \{1, \dots, n\}} w_k \in L\}$$

Przykłady:

- $\mathbb{B}^0 = \{\epsilon\}$
- $\mathbb{B}^3 = \{000, 001, 010, 011, 100, 101, 110, 111\}$
- $\{ba, za\}^2 = \{baba, baza, zaba, zaza\}$

Definicja (singleton)

Język zawierający tylko jedno słowo, na przykład $\{10\}$.

Definicja (konkatenacja języków)

Język $L_1 L_2$ – zbiór konkatenacji wszystkich słów z L_1 ze wszystkimi słowami z L_2 :

$$L_1 L_2 = \{w_1 w_2 \mid w_1 \in L_1 \wedge w_2 \in L_2\}$$

Na przykład:

- $\emptyset L = L \emptyset = \emptyset$
- $\{\epsilon\} L = L \{\epsilon\} = L$
- $\{ko, pło\} \{\acute{n}, za\} = \{ko\acute{n}, koza, pło\acute{n}, płoza\}$

Języki – podstawowe definicje

Definicja (suma języków)

Język $L_1 \cup L_2$ – zbiór słów, które należą do L_1 lub L_2 .

Przykład: $\{0, 00\} \cup \{1, 11\} = \{0, 00, 1, 11\}$

Definicja (gwiazdka Kleene'go (dla języków))

Język L^* – zbiór konkatenacji dowolnej liczby słów z L :

$$L^* = L^0 \cup L^1 \cup L^2 \cup \dots$$

Definicja (plus Kleene'go (dla języków))

Język L^+ – zbiór konkatenacji dowolnej **dodatniej** liczby słów z L :

$$L^+ = L^1 \cup L^2 \cup \dots = LL^*$$

Definicja (języki regularne)

Języki, które można zbudować wyłącznie tymi operacjami:

- \emptyset (język pusty),
- $\{\epsilon\}$ (singleton zawierający słowo puste),
- $\{a\}$ gdzie $a \in \Sigma$ (singleton zawierający symbol),
- $L_1 \cup L_2$ (suma języków regularnych),
- $L_1 L_2$ (konkatenacja języków regularnych),
- L^* (domknięcie Kleene'go języka regularnego),

nazywamy językami regularnymi.

Przykładowe języki regularne

- Wszystkie języki skończone (zawierające skończoną liczbę słów) są regularne.
- Język ciągów zer parzystej długości:

$$(\{0\}\{0\})^* = \{\epsilon, 00, 0000, \dots\}$$

- Język ciągów zer i jedynek zawierający parzystą liczbę jedynek i dowolną liczbę zer:

$$\{0\}^* (\{1\}\{0\}^* \{1\}\{0\}^*)^*$$

Definicja (wyrażenia regularne)

Wyrażenia opisujące języki regularne:

- $L(\emptyset) = \emptyset$,
- $L(\epsilon) = \{\epsilon\}$,
- $L(a) = \{a\}$,
- $L(e_1 + e_2) = L(e_1) \cup L(e_2)$,
- $L(e_1 e_2) = L(e_1)L(e_2)$,
- $L(e^*) = L(e)^*$.

Przykłady wyrażeń regularnych

- Wyrażenie opisujące język ciągów zer parzystej długości:

$$(00)^*$$

- Wyrażenie opisujące język zawierający parzystą liczbę jedynek i dowolną liczbę zer:

$$0^*(10^*10^*)^*$$

Deterministyczne automaty skończone

Definicja (deterministyczny automat skończony)

Krotka $\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle$, gdzie:

- Q – skończony niepusty zbiór *stanów*,
- Σ – skończony niepusty zbiór *symboli* (*alfabet*),
- $\delta : Q \times \Sigma \rightarrow Q$ – *funkcja przejścia*,
- $q_0 \in Q$ – *stan początkowy*,
- $F \subseteq Q$ – *stany akceptujące*.

Automat rozpoznający ciągi zer parzystej długości:

$$\begin{aligned}\mathcal{M} &= \langle Q, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle = \langle \{q_p, q_n\}, \{0\}, \delta, q_p, \{q_p\} \rangle \\ \delta &= \{(q_p, 0, q_n), (q_n, 0, q_p)\}\end{aligned}$$

DFA – przykład

Automat rozpoznający ciągi zer parzystej długości:

$$\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle = \langle \{q_p, q_n\}, \{0\}, \delta, q_p, \{q_p\} \rangle$$

$$\delta = \{(q_p, 0, q_n), (q_n, 0, q_p)\}$$

Tabela:

q	a	q_0
q_p	0	q_n
q_n	0	q_p

DFA – przykład

Automat rozpoznający ciągi zer parzystej długości:

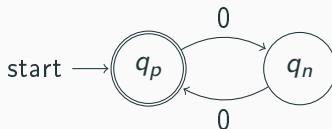
$$\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle = \langle \{q_p, q_n\}, \{0\}, \delta, q_p, \{q_p\} \rangle$$

$$\delta = \{(q_p, 0, q_n), (q_n, 0, q_p)\}$$

Tabela:

q	a	q_0
q_p	0	q_n
q_n	0	q_p

Diagram:

DFA – definicje

Definicja (domknięcie funkcji przejścia)

Funkcja $\delta^* : Q \times \Sigma^* \rightarrow Q$.

Jeśli $q \in Q$ i $w \in \Sigma^*$, to $\delta^*(q, w)$ jest stanem osiąganym ze stanu q po przeczytaniu (dowolnie długiego) w .

$$\delta^*(q, \epsilon) = q$$

$$\delta^*(q, aw) = \delta^*(\delta(q, a), w)$$

Definicja (język automatu)

$L(\mathcal{M}) \subseteq \Sigma^*$ to język słów rozpoznawanych przez automat.

$$L(\langle Q, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle) = \{w \mid \delta^*(q_0, w) \in F\}$$

Twierdzenie

DFA rozpoznają tylko i wyłącznie języki regularne.

Twierdzenie

DFA rozpoznają tylko i wyłącznie języki regularne.

Dokładniej: dla każdego języka $L \subseteq \Sigma^$ istnieje DFA \mathcal{M} taki, że $L(\mathcal{M}) = L$ wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje wyrażenie regularne e takie, że $L(e) = L$.*

Twierdzenie

DFA rozpoznają tylko i wyłącznie języki regularne.

Dokładniej: dla każdego języka $L \subseteq \Sigma^$ istnieje DFA \mathcal{M} taki, że $L(\mathcal{M}) = L$ wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje wyrażenie regularne e takie, że $L(e) = L$.*

Dowód.

Na przedmiocie „Języki Formalne i Złożoność Obliczeniowa”.

DFA – drugi przykład: parzysta liczba jedynek

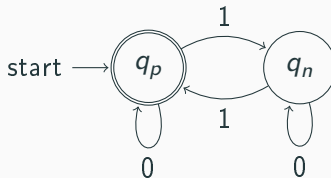
$$\mathcal{M} = \langle \{q_p, q_n\}, \{0, 1\}, \delta, q_p, \{q_p\} \rangle$$

$$\delta = \{(q_p, 0, q_p), (q_p, 1, q_n), (q_n, 0, q_n), (q_n, 1, q_p)\}$$

Tabela:

q	a	q_0
q_p	0	q_p
q_p	1	q_n
q_n	0	q_n
q_n	1	q_p

Diagram:

Parzysta liczba jedynek – przydział stanów

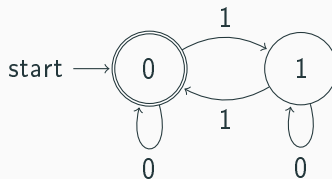
$$\mathcal{M} = \langle \{0, 1\}, \{0, 1\}, \delta, 0, \{0\} \rangle$$

$$\delta = \{(0, 0, 0), (0, 1, 1), (1, 0, 1), (1, 1, 0)\}$$

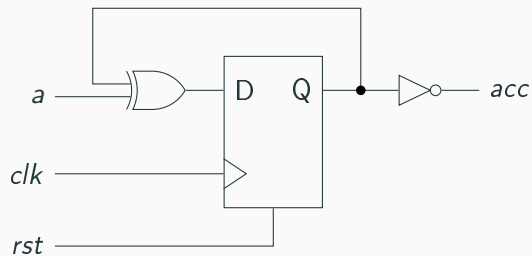
Tabela:

q	a	q_0
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Diagram:

Parzysta liczba jedynek – schemat


```
module parity(input clk, rst, a, output acc);  
    logic q;           // stan automatu  
    always_ff @(posedge clk or posedge rst)  
        if (rst) q <= 0; // stan początkowy  
        else q <= a ^ q; // funkcja przejścia  
    assign acc = !q;    // stan akceptujący  
endmodule
```

Automaty Moore'a i Mealy'ego

Deterministyczne automaty skończone produkują tylko jednobitowe wyjście: wejście zostało zaakceptowane lub nie.

Chcemy zamodelować w formie automatu układy z bardziej złożonym wyjściem.

Służą do tego automaty nazywane *transducerami skończonymi*. A konkretnie – automaty *Moore'a* i *Mealy'ego*.

Automaty Moore'a

Definicja (automat Moore'a)

Krotka $\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle$, gdzie:

- Q – skończony niepusty zbiór *stanów*,
- Σ – skończony niepusty *alfabet* wejściowy,
- Ω – skończony niepusty *alfabet* wyjściowy,
- $\delta : Q \times \Sigma \rightarrow Q$ – *funkcja przejścia*,
- $\chi : Q \rightarrow \Omega$ – *funkcja wyjścia*,
- $q_0 \in Q$ – *stan początkowy*.

Automaty Moore'a

Definicja (automat Moore'a)

Krotka $\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle$, gdzie:

- Q – skończony niepusty zbiór *stanów*,
- Σ – skończony niepusty *alfabet* wejściowy,
- Ω – skończony niepusty *alfabet* wyjściowy,
- $\delta : Q \times \Sigma \rightarrow Q$ – *funkcja przejścia*,
- $\chi : Q \rightarrow \Omega$ – *funkcja wyjścia*,
- $q_0 \in Q$ – *stan początkowy*.

Deterministyczne automaty skończone są też automatami Moore'a; $\Omega = \mathbb{B}$, $\chi(q) = q \in F$.

Automaty Moore'a – definicje

Niech $\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle$.

- $O(\mathcal{M}) : Q \times \Sigma^* \rightarrow \Omega^*$ – wyjście dla zadanego wejścia i stanu

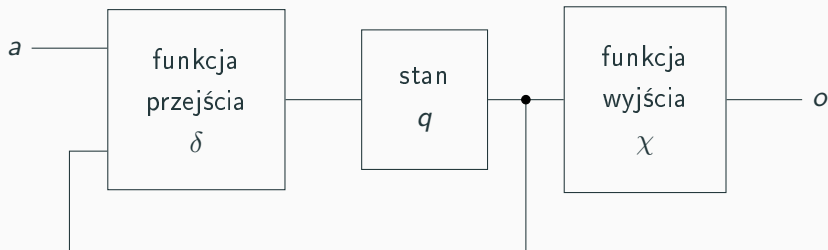
$$O(\mathcal{M})(q, \epsilon) = \epsilon$$

$$O(\mathcal{M})(q, aw) = \chi(\delta(q, a))O(\mathcal{M})(\delta(q, a), w)$$

- $O(\mathcal{M}) : \Sigma^* \rightarrow \Omega^*$ – wyjście dla zadanego wejścia, zaczynając od stanu początkowego

$$O(\mathcal{M})(w) = O(\mathcal{M})(q_0, w)$$

Automaty Moore'a – idea

Automat Moore'a – przykład: automat liczący od 0 do 3

$$\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle = \langle \{0, 1, 2, 3\}, \mathbb{B}, \{0, 1, 2, 3\}, \delta, \text{id}, 0 \rangle$$

$$\delta(q, a) = \begin{cases} q & \text{gdy } a = 0 \\ (q + 1) \bmod 4 & \text{gdy } a = 1 \end{cases}$$

Automat Moore'a – przykład: automat liczący od 0 do 3

$$\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle = \langle \{0, 1, 2, 3\}, \mathbb{B}, \{0, 1, 2, 3\}, \delta, \text{id}, 0 \rangle$$

$$\delta(q, a) = \begin{cases} q & \text{gdy } a = 0 \\ (q + 1) \bmod 4 & \text{gdy } a = 1 \end{cases}$$

Tabela δ :

q	a	q_0
q	0	q
0	1	1
1	1	2
2	1	3
3	1	0

Automat Moore'a – przykład: automat liczący od 0 do 3

$$\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle = \langle \{0, 1, 2, 3\}, \mathbb{B}, \{0, 1, 2, 3\}, \delta, \text{id}, 0 \rangle$$

$$\delta(q, a) = \begin{cases} q & \text{gdy } a = 0 \\ (q + 1) \bmod 4 & \text{gdy } a = 1 \end{cases}$$

Tabela δ :

q	a	q_0
q	0	q
0	1	1
1	1	2
2	1	3
3	1	0

Tabela χ :

q	o
0	0
1	1
2	2
3	3

Automat Moore'a – przykład: automat liczący od 0 do 3

$$\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle = \langle \{0, 1, 2, 3\}, \mathbb{B}, \{0, 1, 2, 3\}, \delta, \text{id}, 0 \rangle$$

$$\delta(q, a) = \begin{cases} q & \text{gdy } a = 0 \\ (q + 1) \bmod 4 & \text{gdy } a = 1 \end{cases}$$

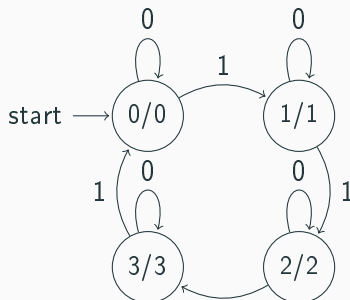
Tabela δ :

q	a	q_0
q	0	q
0	1	1
1	1	2
2	1	3
3	1	0

Tabela χ :

q	o
0	0
1	1
2	2
3	3

Diagram:

$$\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle = \langle \mathbb{B}^2, \mathbb{B}, \mathbb{B}^2, \delta, \text{id}, 00 \rangle$$

$$\delta(q, a) = \begin{cases} q & \text{gdy } a = 0 \\ (q + 1) \bmod 4 & \text{gdy } a = 1 \end{cases}$$

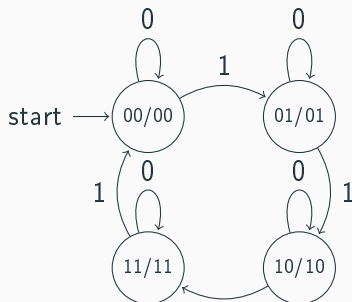
Tabela δ :

q	a	q_0
q	0	q
00	1	01
01	1	10
10	1	11
11	1	00

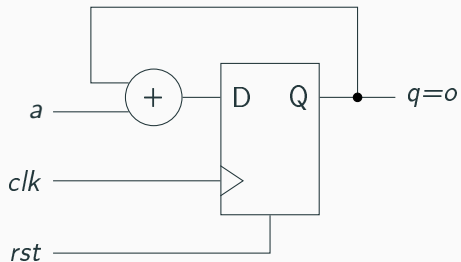
Tabela χ :

q	o
00	00
01	01
10	10
11	11

Diagram:

Licznik – schemat


```
module counter(input clk, rst, a, output [1:0] o);  
    logic [1:0] q;           // stan automatu  
    always_ff @(posedge clk or posedge rst)  
        if (rst) q <= 2'b0; // stan początkowy  
        else q <= a + q;     // funkcja przejścia  
    assign o = q;            // funkcja wyjścia  
endmodule
```

Licznik, podejście 2 – mapy Karnaugh

Tabela δ :

q	a	q_o
q	0	q
00	1	01
01	1	10
10	1	11
11	1	00

$$q_{o0} =$$

$$q_{o1} =$$

		$q_1 q_0$			
		00	01	11	10
a	0	0	1	1	0
	1	1	0	0	1

		$q_1 q_0$			
		00	01	11	10
a	0	0	0	1	1
	1	0	1	0	1

Licznik, podejście 2 – mapy Karnaugh

Tabela δ :

q	a	q_o
q	0	q
00	1	01
01	1	10
10	1	11
11	1	00

$$q_{o0} =$$

$$q_{o1} =$$

		$q_1 q_0$			
		00	01	11	10
a	0	0	1	1	0
	1	1	0	0	1

		$q_1 q_0$			
		00	01	11	10
a	0	0	0	1	1
	1	0	1	0	1

Licznik, podejście 2 – mapy Karnaugh

Tabela δ :

q	a	q_o
q	0	q
00	1	01
01	1	10
10	1	11
11	1	00

$$q_{o0} = a\bar{q}_0 + \bar{a}q_0$$

$$q_{o1} = a\bar{q}_1q_0 + \bar{a}q_1 + q_1\bar{q}_0$$

		q_1q_0			
		00	01	11	10
a	0	0	1	1	0
	1	1	0	0	1

		q_1q_0			
		00	01	11	10
a	0	0	0	1	1
	1	0	1	0	1

Licznik, podejście 2 – mapy Karnaugh

Tabela δ :

q	a	q_0
q	0	q
00	1	01
01	1	10
10	1	11
11	1	00

$$q_{o0} = a\bar{q}_0 + \bar{a}q_0 = a \oplus q_0$$

$$q_{o1} = a\bar{q}_1q_0 + \bar{a}q_1 + q_1\bar{q}_0$$

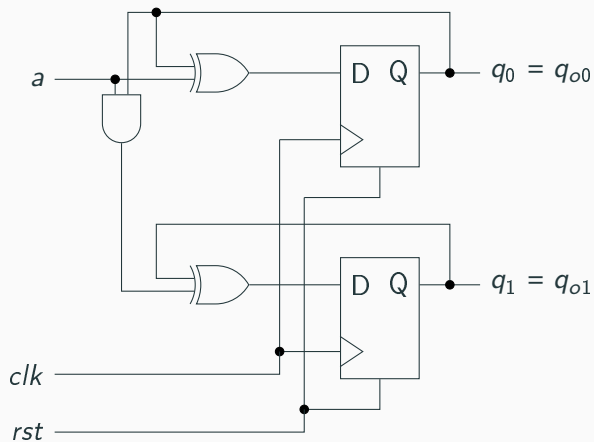
$$= \bar{q}_1(aq_0) + q_1\overline{(aq_0)}$$

$$= aq_0 \oplus q_1$$

		q_1q_0			
		00	01	11	10
a	0	0	1	1	0
	1	1	0	0	1

		q_1q_0			
		00	01	11	10
a	0	0	0	1	1
	1	0	1	0	1

Licznik, podejście 2 – schemat

Wygląda znajomo?

```
module counter(input clk, rst, a, output [1:0] o);  
    logic q1, q0;           // stan automatu  
    always_ff @(posedge clk or posedge rst)  
        if (rst)            // stan początkowy  
            {q1, q0} <= 2'b0;  
        else                // funkcja przejścia  
            {q1, q0} <= {a & q0 ^ q1, a ^ q0};  
    assign o = {q1, q0};    // funkcja wyjścia  
endmodule
```

Licznik – inny przydział stanów

$$\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle = \langle \mathbb{B}^4, \mathbb{B}, \mathbb{B}^2, \delta, \chi, 0001 \rangle$$

$$\delta(q, a) = \begin{cases} q & \text{gdy } a = 0 \\ q \text{ rol } 1 & \text{gdy } a = 1 \end{cases}$$

$$\chi(q) = \log_2 q \text{ gdy } q \text{ potęgą dwójki}$$

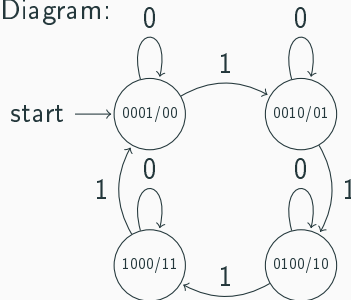
Tabela δ :

q	a	q_0
q	0	q
0001	1	0010
0010	1	0100
0100	1	1000
1000	1	0001
...	1	...

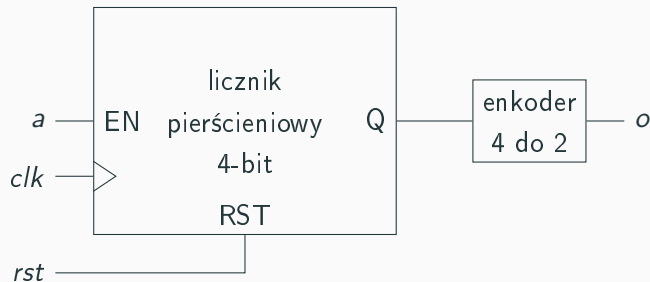
Tabela χ :

q	o
0001	00
0010	01
0100	10
1000	11
xxxx	xx

Diagram:

Licznik, podejście 3 – schemat

Licznik, podejście 3 – SystemVerilog

```
module counter(input clk, rst, a, output logic [1:0] o);  
    logic [3:0] q;                // stan automatu  
    always_ff @(posedge clk or posedge rst)  
        if (rst)                  // stan początkowy  
            q <= 4'b0001;  
        else                       // funkcja przejścia  
            q <= a ? {q[2:0], q[3]} : q;  
    always_comb unique casez(q) // funkcja wyjścia  
        4'b???1: o = 2'd0;  
        4'b??1?: o = 2'd1;  
        4'b?1??: o = 2'd2;  
        4'b1???: o = 2'd3;  
        default: o = 2'dx;  
    endcase
```

Automat Moore'a – przykład: wykrywanie zmian

$$\mathcal{M} = \langle \{s_{00}, s_{01}, s_{10}, s_{11}\}, \{0, 1\}, \{o_{-}, o_{\uparrow}, o_{\downarrow}\}, \delta, \chi, s_{00} \rangle$$

$$\delta = \{(s_{ca}, b, s_{ab}) \mid a \in \{0, 1\}, b \in \{0, 1\}, c \in \{0, 1\}\}$$

$$\chi = \{(s_{00}, o_{-}), (s_{11}, o_{-}), (s_{01}, o_{\uparrow}), (s_{10}, o_{\downarrow})\}$$

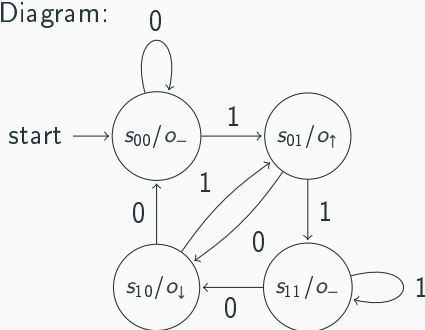
Tabela δ :

q	a	q_o
$s_{?0}$	0	s_{00}
$s_{?1}$	0	s_{10}
$s_{?0}$	1	s_{01}
$s_{?1}$	1	s_{11}

Tab. χ :

q	o
s_{00}	o_{-}
s_{01}	o_{\uparrow}
s_{10}	o_{\downarrow}
s_{11}	o_{-}

Diagram:

Wykrywanie zmian (Moore) – przydział stanów

$$\mathcal{M} = \langle \{00, 01, 10, 11\}, \{0, 1\}, \{00, 01, 10\}, \delta, \chi, 00 \rangle$$

$$\delta = \{(ca, b, ab) \mid a \in \{0, 1\}, b \in \{0, 1\}, c \in \{0, 1\}\}$$

$$\chi = \{(00, 00), (11, 00), (01, 01), (10, 10)\}$$

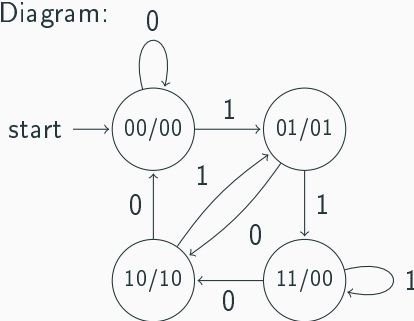
Tabela δ :

q	a	q_o
?0	0	00
?1	0	10
?0	1	01
?1	1	11

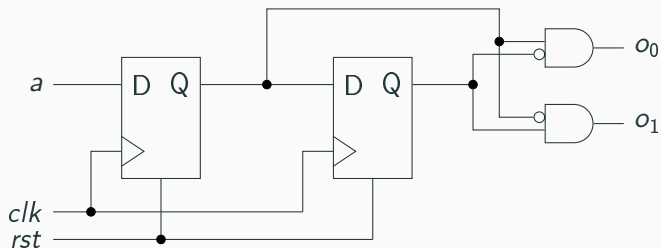
Tab. χ :

q	o
00	00
01	01
10	10
11	00

Diagram:

Wykrywanie zmian (Moore) – schemat

Wykrywanie zmian (Moore) – SystemVerilog

```
module detect_moore(input clk, rst, a, output [1:0] out);  
    logic [1:0] q;           // stan automatu  
    always_ff @(posedge clk or posedge rst)  
        if (rst) q <= 2'b0; // stan początkowy  
        else q <= {q[0], a}; // funkcja przejścia  
    assign out[0] = !q[1] && q[0]; // funkcja wyjścia  
    assign out[1] = q[1] && !q[0];  
endmodule
```

Definicja (automat Mealy'ego)

Krotka $\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle$, gdzie:

- Q – skończony niepusty zbiór *stanów*,
- Σ – skończony niepusty *alfabet* wejściowy,
- Ω – skończony niepusty *alfabet* wyjściowy,
- $\delta : Q \times \Sigma \rightarrow Q$ – *funkcja przejścia*,
- $\chi : Q \times \Sigma \rightarrow \Omega$ – *funkcja wyjścia*,
- $q_0 \in Q$ – *stan początkowy*.

Definicja (automat Mealy'ego)

Krotka $\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle$, gdzie:

- Q – skończony niepusty zbiór *stanów*,
- Σ – skończony niepusty *alfabet* wejściowy,
- Ω – skończony niepusty *alfabet* wyjściowy,
- $\delta : Q \times \Sigma \rightarrow Q$ – *funkcja przejścia*,
- $\chi : Q \times \Sigma \rightarrow \Omega$ – *funkcja wyjścia*,
- $q_0 \in Q$ – *stan początkowy*.

Automaty Moore'a są też automatami Mealy'ego.

Automaty Mealy'ego – definicje

Niech $\mathcal{M} = \langle Q, \Sigma, \Omega, \delta, \chi, q_0 \rangle$.

- $O(\mathcal{M}) : Q \times \Sigma^* \rightarrow \Omega^*$ – wyjście dla zadanego wejścia i stanu

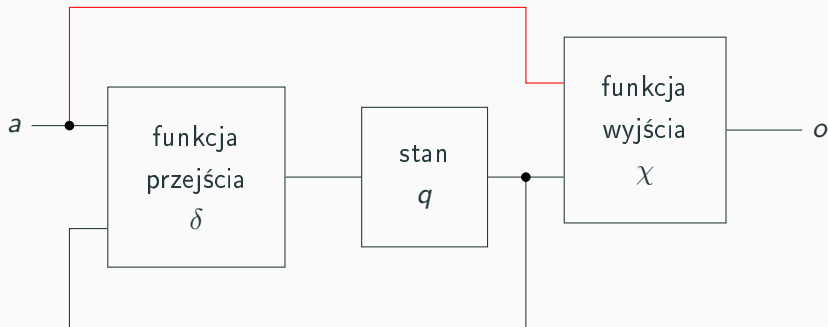
$$O(\mathcal{M})(q, \epsilon) = \epsilon$$

$$O(\mathcal{M})(q, aw) = \chi(q, a)O(\mathcal{M})(\delta(q, a), w)$$

- $O(\mathcal{M}) : \Sigma^* \rightarrow \Omega^*$ – wyjście dla zadanego wejścia, zaczynając od stanu początkowego

$$O(\mathcal{M})(w) = O(\mathcal{M})(q_0, w)$$

Automaty Mealy'ego – idea

Automat Mealy'ego – przykład: wykrywanie zmian

$$\mathcal{M} = \langle \{s_0, s_1\}, \{0, 1\}, \{o_-, o_\uparrow, o_\downarrow\}, \delta, \chi, s_0 \rangle$$

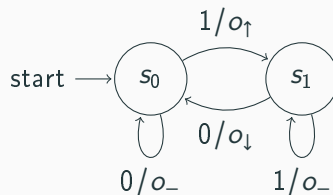
$$\delta = \{(s_b, a, s_a) \mid a \in \{0, 1\}, b \in \{0, 1\}\}$$

$$\chi = \{(s_0, 0, o_-), (s_1, 1, o_-), (s_0, 1, o_\uparrow), (s_1, 0, o_\downarrow)\}$$

Tabela δ i χ :

q	a	q_0	o
s_0	0	s_0	o_-
s_0	1	s_1	o_\uparrow
s_1	0	s_0	o_\downarrow
s_1	1	s_1	o_-

Diagram:

Wykrywanie zmian (Mealy) – przydział stanów

$$\mathcal{M} = \langle \{0, 1\}, \{0, 1\}, \{0, 01, 10\}, \delta, \chi, 0 \rangle$$

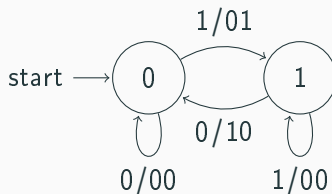
$$\delta = \{(b, a, a) \mid a \in \{0, 1\}, b \in \{0, 1\}\}$$

$$\chi = \{(0, 0, 00), (1, 1, 00), (0, 1, 01), (1, 0, 10)\}$$

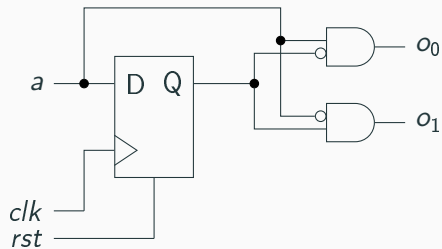
Tabela δ i χ :

q	a	q_o	o
0	0	0	00
0	1	1	01
1	0	0	10
1	1	1	00

Diagram:

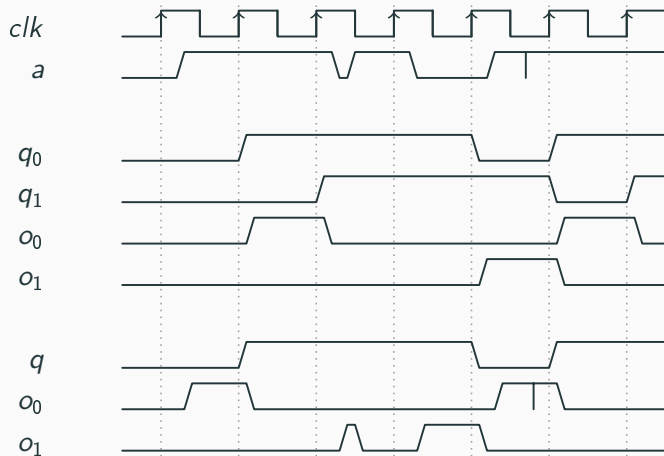
Wykrywanie zmian (Mealy) – schemat

Wykrywanie zmian (Mealy) – SystemVerilog

```
module detect_mealy(input clk, rst, a, output [1:0] out);  
    logic q;                // stan automatu  
    always_ff @(posedge clk or posedge rst)  
        if (rst) q <= 1'b0; // stan początkowy  
        else q <= a;        // funkcja przejścia  
    assign out[0] = !q && a; // funkcja wyjścia  
    assign out[1] = q && !a;  
endmodule
```

Timing – automat Moore'a i Mealy'ego

Moore czy Mealy?

Moore

Wyjścia synchroniczne z zegarem
Reakcja w kolejnym cyklu zegara
Ograniczone ryzyko pomyłki

Więcej stanów

Nie propaguje glitchy

Sekwencjonuje przetwarzanie

Mealy

Wyjścia zależne od wejść

Reakcja w tym samym cyklu

Ryzyko niezamierzonego sprzężenia zwrotnego

Mniej stanów

Może propagować glitche

Wydłuża ścieżkę krytyczną

Projektowanie przy użyciu automatów

- Wybór typu automatu – Moore lub Mealy
- Narysowanie diagramu stanów
- Minimalizacja automatu (na kolejnym wykładzie)
- Przydział stanów
- Implementacja funkcji przejścia i wyjścia
- Schemat lub kod w języku opisu sprzętu

Automaty ze stanem abstrakcyjnym

Często w praktyce pojawiają się automaty, których stany mają znaczenie opisywane słownie.

Rozważmy uproszczony sterownik skrzyżowania drogi głównej z podporządkowaną. Założenia:

- Nie ma kombinacji czerwony + żółty,
- Droga główna otrzymuje tyle samo czasu co podporządkowana,
- Liczniki odliczające czas są zewnętrzne dla automatu,
- Droga podporządkowana posiada detektor indukcyjny,
- Jeśli przy drodze podporządkowanej nie ma samochodów, droga główna ma cały czas światło zielone.

Stany:

- s_{gc} – główna czerwony (podporządkowana zielony)
- s_{py} – podporządkowana żółty (główna czerwony)
- s_{pc} – podporządkowana czerwony (główna zielony)
- s_{gy} – główna żółty (podporządkowana czerwony)

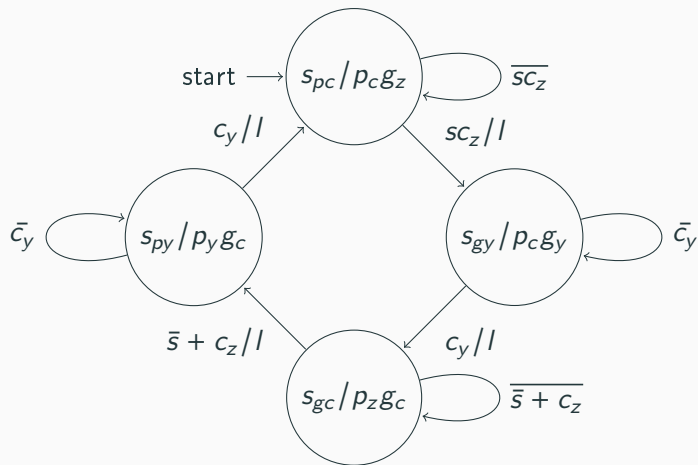
Wejścia:

- s – samochód przy drodze podporządkowanej
- c_z, c_y – minął czas zielony/żółty

Wyjścia:

- $g_c, g_y, g_z, p_c, p_y, p_z$ – stan danego światła danej drogi
- l – rozpoczęcie odliczania czasu

Sterownik skrzyżowania – automat

Uproszczenia przy rysowaniu diagramu

- Gdy sygnał wyjściowy nie jest wymieniony, jego wartością jest 0
- Na krawędziach formuły rachunku Boole'a
- Rozwinięcie formuły do CDNF (kanonicznej postaci dysjunkcyjnej) opisuje wszystkie kombinacje wejść, dla których istnieje krawędź
- Jeśli w automacie Mealy'ego sygnał wyjściowy jest wymieniony przy stanie, to jest przy każdej krawędzi wychodzącej z tego stanu

Przyjmijmy taki przydział, używając kodów binarnych:

- $s_{pc} - 00$
- $s_{gy} - 11$
- $s_{gc} - 10$
- $s_{py} - 01$

Alternatywny przydział: kody one-hot

Funkcja przejścia i wyjścia – tabela

q	s	c_z	c_y	q_0	l	g_c	g_y	g_z	p_c	p_y	p_z
00 s_{pc}	0	?	?	00 s_{pc}	0	0	0	1	1	0	0
00 s_{pc}	1	1	?	11 s_{gy}	1	0	0	1	1	0	0
11 s_{gy}	?	?	0	11 s_{gy}	0	0	1	0	1	0	0
11 s_{gy}	?	?	1	10 s_{gc}	1	0	1	0	1	0	0
10 s_{gc}	1	0	?	10 s_{gc}	0	1	0	0	0	0	1
10 s_{gc}	?	?	?	01 s_{py}	1	1	0	0	0	0	1
01 s_{py}	?	?	0	01 s_{py}	0	1	0	0	0	1	0
01 s_{py}	?	?	1	00 s_{pc}	1	1	0	0	0	1	0

Znak „?” oznacza tu czasem „w pozostałych przypadkach”.

Funkcja przejścia i wyjścia – abstrakcyjnie

- $l \equiv (s_{gy} + s_{py})c_y + s_{pc}sc_z + s_{gc}(\bar{s} + c_z)$
- $g_c \equiv s_{gc} + s_{py}$
- $g_y \equiv s_{gy}$
- $g_z \equiv s_{pc}$
- $p_c \equiv s_{pc} + s_{gy}$
- $p_y \equiv s_{py}$
- $p_z \equiv s_{gc}$

Spostrzeżenie: stan zmienia się na kolejny, gdy l jest wysokie.

```
module sygnalizator(  
    input clk, nrst, s, cz, cy,  
    output l, gc, gy, gz, pc, py, pz  
);  
    // kody stanów automatu  
    const logic [1:0] PC = 2'b00, GY = 2'b11,  
                     GC = 2'b10, PY = 2'b01;  
    // stan automatu  
    logic [1:0] q;
```

Implementacja w SystemVerilogu – część 2

```
// funkcja wyjścia -- światła
always_comb begin
    gc = 0; gy = 0; gz = 0; pc = 0; py = 0; pz = 0;
    unique case (q)
        PC: begin pc = 1; gz = 1; end
        GY: begin pc = 1; gy = 1; end
        GC: begin gc = 1; pz = 1; end
        PY: begin gc = 1; py = 1; end
    endcase
end
```

Powyższy styl jawnie specyfikuje, że zawsze jest zapalone jedno światło dla każdej drogi.

```
// funkcja wyjścia -- start licznika  
always_comb unique case (q)  
    PC: l = s && cz;  
    GC: l = !s || cz;  
    GY, PY: l = cy;  
    default: l = 1'bx;  
endcase
```

Wyjście opisane wyrażeniem algebry Boole'a dla każdego stanu.

```
// funkcja przejścia  
always_ff @(posedge clk or negedge nrst)  
if (!nrst) q <= PC;  
else if (1) unique case(q)  
    PC: q <= GY;  
    GY: q <= GC;  
    GC: q <= PY;  
    PY: q <= PC;  
endcase  
endmodule
```

Automaty skończone – idiom w SystemVerilogu

- Stany nazwane przez `const logic` (opcjonalnie ``define`)
- Funkcja przejścia blokiem `always_ff` z instrukcją `case`
- Funkcja wyjścia blokami `assign` lub `always_comb`

Automat zakodowany zgodnie z idiomem może być optymalizowany przez narzędzie do syntezy.

W DigitalJS: opcja „FSM transform”.